

Finns den kvar i dina hemtrakter?

Backsippa

Många av Sveriges sällsynta och vackra blommor minskar eller håller på att försvinna. Många arter har inte sin framtid säkrad i landet – så kallade *rödlistade arter*. Svenska Botaniska Föreningen undersöker regelbundet hur situationen är för ett antal sådana arter. Vi behöver hjälp för att hitta dem i din trakt, så att vi får en samlad bild av deras situation i Sverige. Backsippa är en av de arter som nu ska kartläggas och rapporteras. Finns backsippan eller någon av de andra sipporna i denna broschyr i din hembygd vill vi gärna få veta det!

Backsippa

Backsippa *Pulsatilla vulgaris* ssp. *vulgaris* minskar i många områden i Sverige. Den finns från Skåne i söder till Värmland och Uppland i norr. I övriga Norden finns backsippan bara i Danmark. I övriga Europa har den en västlig-central utbredning.

Backsippan är fridlyst i Sverige. Trots detta händer det fortfarande att den vackra växten grävs upp för att planteras i den egna trädgården.

Backsippa är en flerårig växt som blommar i april-maj månad. Plantan blir 5–25 cm hög och hela växten är mjukt silkeshärig. Bladen är finflikiga och fullt utvecklade först efter blomningen. Den blåviolettera till violetta blomman sitter i toppen på stjälken. De många gula

ståndarna står i vacker kontrast till de violetta blombladen. Varje planta har ett stort antal blommor som utvecklas efterhand. Vid fruktmognaden sträcker sig stjälken och blir helt rak. De mogna frukterna bildar tillsammans en yvig fruktställning som kan spridas med vinden. Där frukten landar kan den borra sig ner i marken med sin spets. För att den ska kunna gro behövs en viss markstörning genom exempelvis bränning eller att betesdjurens tramp blottat marken.

Backsippan växer på öppna, soliga och torra platser. Marken där den växer är ofta sandig. Arten är oberoende av om det finns kalk i marken. Glesa tallskogar, torra naturbetesmarker, gravfält eller sandiga

åsar är några miljöer där man kan finna backsippa.

Den är starkt hävdberoende och missgynnas av igenväxning. Hävden kan utgöras av bete eller slåtter.

Ökat kvävenedfall från atmosfären eller konstgödning gör att arten slås ut av mer konkurrenskraftiga arter. Bränning av marken tidigt på våren innan plantan

utvecklats kan vara ett sätt att underlätta etableringen för nya individer. Den enskilda plantan är långlivad och kan stå kvar en tid i ohävdade marker men har ingen chans att föröka sig. Backsippan har minskat kraftigt i stora delar av landet och tillbakagången förväntas fortgå. Detta har medfört att den klassas som sårbar (VU) på rödlistan 2010.

Växtplatserna för backsippa är i många fall välbesökta och uppskattade utflyktsmål på våren. Att arten är uppskattad vittnar också backsippans många lokala namn om. I Småland, Blekinge och Skåne kallades den för *oxöron*, i Halland *ljungsnöre* och i Västergötland *dombjälla*. Gårdagens bönder visste att när backsippan blommade var det kärva tider för gårdens djur. Fodret var ofta slut och årets gräsväxt hade ännu inte hunnit att spira och grönska. Korna var ibland så svaga att de fick bäras ut ur ladugården på våren – allt var inte bättre förr!

Liksom många andra släktingar i smörblomsfamiljen är backsippan giftig. Den innehåller ämnen som är hudretande. Inom folkmedicinen har växten använts vid kikhosta, menstruationsbesvär, melankoli, diarré och åderbräck. Den har också använts som färgväxt och ger med alun och ängsskära *Serratula tinctoria* en vacker grön färg. Eftersom växten smakar skarpt undviker betesdjuren den. Trots detta ser man ganska ofta avbitna stjälkar. Tidigt på våren, när knopparna precis visar sig, verkar den inte vara lika osmaklig.

Andra liknande sippor

I Sverige finns i släktet *Pulsatilla* också gotlandssippa *P. vulgaris* ssp. *gotlandica*, fältsippa *P. pratensis*, nipsippa *P. patens* och mosippa *P. vernalis*.

På sydöstra Gotland i socknarna Ardre, Gammalgarn och Kräklingbo förekommer underarten

gotlandssippa

Den skiljs från backsippa genom att de basala bladen har bredare flikar. Stjälkbladen når hos gotlandssippa inte upp till blombladen vilket de gör hos backsippa. Gotlandssippan finns bara på Gotland. Den är fridlyst och rödlistad i hotkategori sårbar (VU).

Fältsippa har i vårt land en mer östlig utbredning, Skåne till Uppland inklusive Öland och Gotland. Den skiljs från backsippa genom att blombladen har tydligt tillbakarullade spetsar och att blomman nickar ner mot marken under blomningen. Hos backsippa har blombladen endast svagt tillbakaböjda spetsar och blomman är snett–helt uppåtriktad. Fältsippans blommor är något mindre och färgen har en dragning åt gråviolett. Fältsippa är fridlyst i Skåne, Hallands, Södermanlands och Uppsala län.

Mosippa

har påträffats i alla landskap upp till Jämtland och Medelpad med undantag för Bohuslän, Dalsland och Gotland. Till skillnad från de övriga har den vintergröna, läderartade, pardelade och relativt bredflikiga basalblad. Blomman är vit på insidan och ljus lila eller rosaaktig på utsidan. Mosippa är Härjedalens landskapsblomma. Arten är fridlyst och rödlistad i hotkategori starkt hotad (EN).

Nipsippa växer sällsynt i två från varandra väl skilda områden, på Gotland och i Ångermanland. Bladen är långskaftade och spetsigt flikiga och visar sig först efter blomningen. Stjälkbladen är hos nipsippa flikiga till två tredjedelar medan backsippans blad är flikiga ända till basen. Arten är fridlyst och rödlistad i kategorin nära hotad (NT).

Vi behöver din hjälp!

Rapportera in dina fynd av backsippa på Artportalen "Rapportsystemet för kärlväxter och svampar" (www.artportalen.se). Anteckna var den växer samt antalet plantor.

Vill du hjälpa till att mer regelbundet övervaka backsippa eller andra hotade arter? Ta då kontakt med din regionala

botaniska förening eller ansvarig för det ideella nätverket Floraväktarna. Du behövs!

En förteckning över landets föreningar och kontaktuppgifter till samordnaren för floraväktarna finner du på Svenska Botaniska Föreningens hemsida www.sbf.c.se

Rödlistan

Den svenska rödlistan upprättas av ArtDatabanken och fastställs av Naturvårdsverket. Listan uppdateras vart femte år. I rödlistan klassificeras växter och djur i olika hotkategorier beroende på hur stor risken är att arten ska dö ut i Sverige.

Rödlistans kategorier:

RE – Försvunnen
CR – Akut hotad
EN – Starkt hotad
VU – Sårbar
NT – Nära hotad

Att bli medlem i SBF är ett sätt att stödja vårt arbete med hotade arter. Anmäl dig på vår hemsida

www.sbf.c.se

